

Razvojna mapa djeteta kao podrška prijelazu

Esmina Skopljak i Helena Burić

O razvojnoj mapi kao mediju koji predstavlja podršku prijelazu djeteta iz obitelji u vrtić i iz vrtića u školu, pišu Esmina Skopljak i Helena Burić.

Prijelaz iz obiteljskog u vrtićko okruženje je proces. Ponekad su znakovi stresa koji prate taj proces vidljivi i kod djeteta i kod roditelja. Kao profesionalci koji su radeći s djecom predškolske dobi jednako usmjereni i na rad s njihovim roditeljima, u razgovoru uočavamo mnoge nedoumice s kojima se na početku susreću:

Na početku, kad je Niko krenuo u vrtić, ja sam imala odmah problem s tim kako će to izgledati kad je moje dijete u vrtiću. To je bilo prvi put da moje dijete neće biti sa mnom. Nisam imala nikakvu predodžbu o tome kako će se uklopiti i što će raditi, kako će funkcionirati.

(Sandra, D., majka dječaka Nike)
Promišljajući o različitim načinima kako obiteljima predstaviti život djeteta u vrtiću, kao i prilagodbe vrtićkog okruženja izraženim potrebama djeteta, u praksi nam se uspješnim pokazao rad na razvojnim mapama djece.

Razvojnu mapu djece vidimo kao zbirku aktualnih informacija koje dokumentiraju djetetov napredak i promjene u dječjem razvoju. Iako preuzimamo odgovornost za izradu i nadopunjavanje mapa, osobito nam je važno da obitelji sudjeluju u prikupljanju podataka koji su sadržani u mapama. Pritom u svaku mapu uključujemo informacije iz brojnih izvora koje čine dinamički pokazatelj djetetova učenja i razvoja u socijalnom, emocionalnom, kognitivnom i motoričkom području. Razvojne mape stvaramo koristeći se metodom deskripcije. To podrazumijeva točno opisivanje onoga što vidimo, vodeći računa o tome da se u ovom procesu poštuje načelo objektivnosti, kako bi se izbjegla interpretacija i

vrednovanje. Naime, točno opisivanje slijeda aktivnosti, načina uključivanja djece u pojedine aktivnosti, iniciranje interakcija s drugom djecom i slično, upućuje nas da ne interpretiramo dječje ponašanje na temelju jednog opažanja jer ovakav pojednostavljen pristup praćenju može dovesti do pogrešnih interpretacija kojima je moguće donijeti sasvim pogrešne zaključke o razvojnom procesu djeteta. Na osnovu niza objektivnih informacija roditelj može prepoznati kako teče proces učenja njegova djeteta.

Ilustracija razvojnog puta

Odgajatelji, obitelj i sama djeca (negdje od 3. godine) odlučuju o odabiru uzoraka

radova koje će uvrstiti u mapu. Kad djeca sudjeluju u ovom procesu, to im pomaže da samoprocjenjuju vlastiti rad i o njemu donose vlastiti sud. Na taj način djeca dobivaju poruku da je samoprocjena važan dio učenja i odrastanja.

Razgledavanje i razgovor o razvojnoj mapi predstavlja radost djetetu i roditeljima, a naše iskustvo govori i kako mapa može biti temelj razvoja snažnog partnerstva između obitelji i odgajatelja. Sve češće u literaturi nailazimo na zaključak da sudjelovanje roditelja ima pozitivan učinak na kvalitetu odgoja i obrazovanja djece zbog prepoznavanja činjenice da roditelji raspolažu cjelovitim i

relevantnim znanjem o jakim i slabim stranama svoje djece, a brojne studije pokazuju i da sudjelovanje roditelja povoljno i trajno utječe ne samo na djecu već i na roditelje. Iz ovog razloga, s roditeljima razmjenjujemo informacije o promatranju i praćenju djece u pojedinim aktivnostima, dogovaramo zajedničko, paralelno (dom, vrtić) promatranje djece u aktivnostima i zajedničku usporedbu i analizu dobivenih podataka. U zajedničkim razgovorima roditelji prepoznaju i vrednuju svaki razvojni pomak koji je dijete činilo: *Mapa mi iznova govori koliko je hrabar razvojni put imalo moje dijete u vrtiću.* (Sandra K., majka djevojčice Petre) U ovom procesu zajedno učimo i međusobno se osnažujemo.

Na temelju zabilješki dobivenih promatranjem i bilježenjem prikupljamo informacije koje predstavljaju bazu za procjenu trenutačnog postignuća. Na temelju ovih podataka u kratkoročne i dugoročne planove unosimo strategije koje su istovremeno podrška i izazov za buduća postignuća djece.

Kad se približava vrijeme prijelaza u školu, obitelji imaju nove dileme: *Jako nam je bilo važno kad je došao trenutak odlaska u prvi razred. Moje dijete je imalo puno svojih bitaka za pobijediti, taj njegov problem s burnim emocijama, s nestrpljenjem. Kako to sve jednoj učiteljici reći, da joj se približi kakvo je to dijete, da ne shvati pogrešno neke njegove stavove i ponašanje, da ga pokuša zaposliti kako bi što manje imao problema? Dala sam joj mapu.* (Daniela K., majka dječaka Borne)

U posljednjih nekoliko godina u dogovoru s roditeljima i djecom, razvojne mape koristimo kao medij podrške prijelaza iz vrtića u školu. Prvotne reakcije su vrlo pozitivne iako smo svjesni delikatnosti informacija i važnosti očuvanja povjerenja. Stoga u narednom razdoblju planiramo organizirati i stručne aktivne između vrtića i škole koji će govoriti o važnosti i načinima objektivnog praćenja, promatranja i bilježenja. Nakon jedne zajedničke razmjene informacija o djetetu na našu je adresu stiglo pismo učiteljice: *Tijekom prelistavanja mapa ostala sam vrlo iznenađena bogatstvom područja koje je odgajateljica Esmina Skopljak uspjela pratiti tijekom četiri godine kod djece* (N. Ž., T. F., A. P., B. K.). *Mape su iznimno sadržajne i obiluju detaljima, te mogu pomoći svakoj učiteljici prilikom preuzimanja nove generacije. Bilješke o ponašanju, samostalnosti i koncentraciji mogu*

pomoći u procjeni nekih aktualnih ponašanja djece. Neke su se bilješke odgajateljice poklopile i s mojim opažanjima o pojedinoj djeci, a u pojedinim slučajevima (npr. A. P.) potvrdila se i procjena o nadarenosti djeteta u određenom području. O razvoju fine motorike djece možemo puno doznati iz prikupljenih slikovnih prikaza i pismenih mišljenja odgajateljice, što također može pomoći u nastavnim situacijama u prvom razredu (N. Ž. i T. F.). Svako je dijete vrlo detaljno opisano u ovim mapama, a iz brojnih fotografija djece snimljenih u različitim situacijama može se puno doznati o novim učenicima naše škole. (učiteljica Željka Šac, Osnovna škola Matulji)

Promišljajući o vrijednosti zabilježaka sadržanih u mapi, možemo zaključiti da iz različitih prikupljenih i pomno analiziranih bilježaka i uzoraka radova možemo pratiti i dokumentirati dječji napredak, opisati način na koji dijete

misli i uči, bilježiti djetetove socijalne, emocionalne, fizičke i kognitivne osobine i vještine, razmjenjivati informacije s obiteljima, koristiti ih u procesu planiranja (analiziranje postignuća, postavljanje novih ciljeva i razvojnih zadaća, razvoj novih strategija), uočavati poteškoće na razvojnom planu, pomoći djetetu da samostalno vrednuje vlastiti napredak i koristiti je kao podršku prijelaza iz vrtića u školu. Vjerujemo da će djeci ovaj dokument kasnije, u odrasloj dobi, biti vrijedna zabilješka i draga uspomena na razdoblje djetinjstva.

Esmina Skopljak je odgajateljica savjetnica u Dječjem vrtiću Matulji i trenerica u Pučkom otvorenom učilištu Korak po korak. esminaskopljak@yahoo.com

Helena Burić je voditeljica Programa za vrtiće u Pučkom otvorenom učilištu Korak po korak u Zagrebu, Hrvatska. helena@korakpokorak.hr

Primjeri različitih bilježaka iz mape

Djevojčica P. (4, 4 g.), 15. listopada 2011.

Situacija: razdoblje prilagodbe

Tijekom prvih dana boravka u vrtiću, djevojčica P. se neprestano nalazi uz odgajateljicu, prati kretanje druge djece, a odvaja se samo kratkotrajno. Pažnju joj privlače nove slikovnice. Tada se nakratko odvaja, no i dalje krajičkom oka prati kretanje odgajateljice. Najčešće je sama u paralelnoj igri. Odbija da ju djeca dodiruju, povlači se i skriva iza odgajateljice. Kad drugo dijete sjeda na stolicu na kojoj običava sjediti, tada kaže: *Makni se, to je moja stolica, molim te.*

Akcija: u dogovoru s roditeljima Centar početnog čitanja i pisanja opremiti slikovnicama koje se djevojčici učestalo čitaju kod kuće.

Djevojčica P. (4, 5 g.), 18. studenoga 2011.

Situacija: sudjelovanje u igri i interakcija s vršnjacima

Početkom mjeseca djevojčica se započela družiti s djevojčicom V., grli je i sjedi kraj nje u svim aktivnostima. Razgovara i s drugom djecom kad joj se obrate, no ne započinje razgovore. U druženju s V. se smije, predlaže ideje za igru i prihvaća njezine. Zajedno su u dramskom centru, oblače haljine, glume. U situaciji sukoba, pokušava samostalno riješiti problem. Rijetko traži pomoć.

Akcija: Nadopuniti izbor odjeće u dramskom centru, inicirati izradu šešira od pedagoški neoblikovanog materijala (potaknuti suradničku aktivnost). Potaknuti ih na osmišljavanje modne revije, te na taj način uključivati još djece u Petrin interakcijski krug.

Djevojčica P. (4, 6 g.), 15. prosinca 2011.

Situacija: iskazivanje empatije

Ponekad empatiju pokazuje riječima, dodirima, pružanjem pomoći ili odgajateljicu upozorava na ono što vidi. Ponekad vlastite osjećaje ne verbalizira, ali pokazuje da suosjećaju, razumije i prihvaća osjećaj drugoga. Na primjer, kad se njen prijatelj L. rasplače, prilazi mu i miluje ga.

Akcija:

Izrada plakata na temu osjećaja: *Što me veseli, kad sam tužna, ljuta, sretna... Komunikacijske igre u jutarnjem krugu: Pozdrav putuje, kako si danas? Prilikom planiranja izbora aktivnosti predlagati djeci novi način: *Danas odaberi za igru nekoga s kim se dugo vremena nisi igrao/la.**